

65. Budapest, I. Rudas-fürdő
Tő, Kú

2003. október 23–24-én a fürdő felújítási munkáihoz készülő tervezéssel kapcsolatban, statikai szempontból alapfeltárásokat végeztek a Rudas-fürdő török kori kupolacsarnokában, a fürdőépület északnyugati sarkában a masszírozó helyiségben, valamint az öltözők területén két helyen. A fürdő mai épületegyüttese a török korban épült Jesil direkli ilidzse (Zöld oszlopos fürdő) néven ismert termálvizes fürdő átalakításával, kibővítésével alakult ki. Mivel az épület műemléki védettség alatt áll, a munkálatokat régészeti felügyelet mellett lehetett végezni. A felügyeletet a Budapesti Történelmi Múzeum adta.

A megfigyelések alapján régészeti jelenségeket az 1/a, 1/b (kupolacsarnok) és 4. (masszírozó helyiség) szondákban találtunk. Az átépítési munkáknál ezek meglétét feltétlenül figyelembe kell venni. Mivel közvetlenül a mai burkolat alatt már jelentkeznek, még a legkisebb földmunkát is feltárásnak kell megelőznie. Várható, hogy a kupolacsarnok eredeti, kőlapokból készült burkolata több helyen is előkerül, feltehetően csak ott pusztult el, ahová körben a lefolyócsatornát építették. Elképzelhető az is, hogy a medencék eredeti burkolatából megmaradtak részletek. Az épület többi részén sem lehet eltekinteni a régészeti-műemléki kutatástól, ugyanis – eddigi felmérések hiányában – a török kori épület pontos kiterjedését és szerkezetét nem ismerjük.

KOVÁCS ESZTER

66. Budapest, I. Szalag utca 22–30.

Ő, LT, Ró, Kö, Tő

2003. április 29. és szeptember 19. között építkezést megelőző mentő feltárást folytattak a Budapesti Történelmi Múzeum munkatársai a Szalag utca 22–30., valamint a Donáti utca 21–23. számú (egyesített) telken.

1989 nyarán a területen már folytattak előzetes feltárásokat (Bencze Zoltán – Horváth Attila – H. Hanny Erzsébet – Kocsis Edit – Végh András). A hét telken kilenc keskeny, de a telekhosszakon végigérő kutatóárokban – a Szalag utcai oldalon – középkori falakat, pincéket, és őskori (kelta) házat, vermet, – a Donáti utcai oldalon – középkori rétegbe ásott török kori sírokat találtak. A terület eredeti felszínére lehetett következtetni abból, hogy a Szalag utcai oldalon (lent) igen magasán megtalálták az altalajt, a Donáti utcai oldalon (fent) viszont csak több, mint három méteres mélységben érték el azt.

A gépi munka utáni felületi tisztítás során kiderült, hogy a Szalag utcai oldal telkeinél, a 22., a 24., valamint a 26. és a 28. Ny-i felénél az altalaj lényegében az újkori házak bontási törmeléke alatt húzódik. Ezekben a helyeken valószínűleg úgy építették fel a 18. században a lakóházakat, hogy az eredetileg magasabban fekvő, lejtős talajszintet vízszintesre nyesték, eltüntetve ezzel a ré-

gészeti rétegeket. A telkek Ny-i végébe (a hegyoldalba) pincéket építettek, részben ásott, részben fúrt technológiával. A Szalag u. 26. és 28. K-i felén, valamint a 30. telken sok földbe mélyített objektumot (falakat, pincéket, vermet, sírokat), a Donáti utca 21. és 23. telkeken pedig vastag rétegsorokat és sírokat tudtunk feltárni. A továbbiakban telkenként tárgyaljuk az előkerült régészeti objektumokat.

Szalag utca 22.: A telek K-i felében – az újkori falakon kívül – egy É–D-i irányú középkori falcsontot és két török kori szemétdödröt találtunk. A telek Ny-i végében egymásra ásott középkori, török kori és újkori szemétdödröket tártunk fel.

Szalag utca 24.: Ez a telek lényegében régészetileg „üres” volt. Az itt állt újkori lakóház alapozásakor nagy szintsüllyesztést hajtottak végre rajta, így a barokk ház falain és pincéin kívül kevés objektumot találtunk. Egy kissé amorf, ovális alakú gödröt, amely színültig tele volt embercsonttal. Mivel a vele szemben lévő telken (Szalag utca 19.) 1997 nyarán Végh András a Szt. Istvánról elnevezett középkori ágostonos kolostor temetőjét találta meg, ezért feltételezzük, hogy a mondott gödröt akkor ásták, amikor az újkori házat emeltek az elfelejtett temető osszáriuma fölé. Az akkor talált nagy mennyiségű csontot ezen a szemben lévő telken ásták el. A széles telek É-i felében egy már 1989-ben kiásott kelta ház D-i metszetalban hagyott D-i szélét bontottuk ki.

Szalag utca 26.: A teleknek csak a K-i végében találtunk középkori maradványokat. A Szalag utcával párhuzamosan egy vastag, kavicsos mészhabarccsal szilárdított kőfal került elő, melyen több átépítés, javítás nyoma is megfigyelhető volt. A fal egy része meredeken dőlt az utca felé, sőt, az eredeti alapozási síkjából is ki-mozdult. Feltételezhető, hogy egy földrengés, vagy suvadás lökhette meg. A fal mögött egy vastag, középkori szemétréteg került felszínre, valamint török kori és középkori szemétdödrök, és egy kelta ház részlete.

Szalag utca 28.: Ez a telek szintén az újkori bolygatások áldozata lett. Csak egy őskori, földbe mélyített ház faltját, valamint ennek betöltött földjébe ásott kelta kemencét és szemetesgödröt találtunk. A vastag középkori támfal itt is futott, bár É felé eső részét egy újkori pince megsemmisítette.

Szalag utca 30.: Az eredeti domborzat hirtelen esése miatt ezen a telken nagy számban maradtak meg a régészeti maradványok. Egy nagyméretű, földbe mélyített kelta ház betöltött földjébe ásva kelta, méhkas alakú vermet és római sírokat találtunk. A középső részen egy török kori szemétdödröt, két középkori és egy barokk pincét, valamint számos újkori házfalat bontottunk ki. A 26-os telken már említett vastag középkori fal itt is folytatódott, bár sem É-i, sem D-i végét nem lehetett megfogni. A fal K-i oldalán sóderrel és nagyméretű folyami kavicssal kialakított középkori utat találtunk.

Donáti utca 21–23.: A támfalak „mögötti” területen igen vastag (2 m) újkori feltöltést találtunk. Ez alatt egy